

NORGES HØYESTERETT

Den 26. juni 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-01368-A, (sak nr. 2015/356), straffesak, anke over dom,

I.

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Kaia Strandjord)

mot

A (advokat Frode Sulland)

II.

A (advokat Frode Sulland)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Kaia Strandjord)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder straffutmåling ved familievold.
- (2) Statsadvokatene i Trøndelag tok 15. januar 2014 ut tiltalebeslutning mot A. Grunnlaget for tiltalen var at A ved flere anledninger i løpet av perioden våren 1999 til høsten 2011 hadde utøvet vold og fremsatt trusler mot sine barn. For tidsrommet våren 1999 til og med 31. desember 2005 gjelder overtredelsen straffeloven § 219 første ledd. For tidsrommet 1. januar 2006 til og med høsten 2011 gjelder tiltalen overtredelse av straffeloven § 219 første ledd bokstav b jf. andre ledd, det vil si grov familievold. Handlingene var ansett som ett sammenhengende straffbart forhold.
- (3) A ble funnet skyldig etter tiltalen i Inntrøndelag tingrett som avsa dom 6. februar 2014 med slik domsslutning:

"1. A, født --- 1969, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd slik den lød før 01.01.2006 og § 219 første ledd b), jf annet ledd slik den lød etter 31.05.2006 til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder, hvorav 6 – seks – måneder gjøres betinget med prøvetid på 2 – to – år jf straffeloven §§ 52–54.

2. A dømmes til innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom å betale oppreisningserstatning til

- B med kr. 65.000 – kronersekstifemtusen,
- C med kr. 65.000 – kronersekstifemtusen,
- D med kr. 25.000 – kronertjuefemtusen,
- E med kr. 25.000 – kronertjuefemtusen og
- F med kr. 25.000 – kronertjuefemtusen

med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven fra forfall og til betaling skjer."

(4) A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og lovanvendelsen til Frostating lagmannsrett. Ankeforhandlingen omfattet også ny behandling av de sivile kravene.

(5) Lagmannsrett avsa dom 16. januar 2015 med slik domsslutning:

"1. A, født --- 1969, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd slik den lød før 1. januar 2006 og § 219 første ledd bokstav b), jf. annet ledd slik den lød fra og med 1. januar 2006 til fengsel i 1 – ett – år. 6 – seks – måneder av straffen gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52–54.

2. A dømmes til innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom å betale oppreisningserstatning til:

- B, født --- 1997, med 65 000 – sekstifemtusen – kroner,
- C, født --- 1999, med 65 000 – sekstifemtusen – kroner,
- D, født --- 2001, med 25 000 – tjuefemtusen – kroner,
- E, født --- 2004, med 25 000 – tjuefemtusen – kroner og
- F, født --- 2008, med 25 000 – tjuefemtusen – kroner,

alt med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven fra forfall til betaling skjer."

(6) Påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens straffutmåling til Høyesterett. Domfelte har inngitt motanke over saksbehandlingen og straffutmålingen. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 24. mars 2015 å fremme ankene over straffutmålingen til behandling i avdeling. Domfeltes anke over lagmannsrettens saksbehandling ble nektet fremmet.

(7) *Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må tas til følge.*

(8) Domfelte A er 46 år, utdannet sivilingeniør og arbeider i et konsulentfirma. I 1996 giftet han seg med G. Sammen har de fem barn, B født i 1997, C født i 1999, D født i 2001, E født i 2004 og F født i 2008. Domfelte har forsørget familien, mens ektefellen har vært hjemmeværende. Samlivet mellom ektefellene opphørte i september 2012.

(9) Lagmannsretten fant at domfelte, fra B var ca. 20 måneder gammel, irectesatte henne med knips og slag med flat hånd på munnen og fingrene. Han fulgte opp med samme oppdragelsesmetode overfor C etter at hun ble født. De to jentene har under hele oppveksten frem til høsten 2011 jevnlig blitt slått med flat hånd i ansiktet, på munnen

eller fingrene, dyttet, kløpet, tatt hardt i armen eller sparket bak av domfelte. Ved et tilfelle fikk den ene datteren sprukken leppe som følge av slag fra domfelte.

Lagmannsretten har også beskrevet andre episoder der den volden domfelte har utøvd har vært med en viss styrke.

- (10) Voldsanvendelsen fra domfeltes side var dels en bevisst metode i oppdragerøyemed, men kom også som følge av spontane, uforutsigbare utbrudd av sinne. Dytting og sparring skjedde ofte i forbindelse med at døtrene var sene og domfelte ville ha dem til å forte seg, men begge jentene har også forklart at de ofte ikke skjønnte hvorfor han var sint og straffet dem.

- (11) Lagmannsretten oppsummerer bevisvurderingen vedrørende voldsanvendelsen slik:

"Etter en samlet bevisvurdering legger lagmannsretten til grunn at A jevnlig, og i hele den perioden tiltalen gjelder, i oppdragerøyemed har krenket B og C. Krenkelsene har bestått i små, men bevisste fysiske irettesettelser som beskrevet av jentene og deres mor, i tillegg til mer uforutsigbare og spontane fysiske og psykiske utbrudd. Hyppigheten tilsier at handlingene må betraktes som ett sammenhengende forhold i perioden 1999 til 2011.

Den fysiske maktbruken er etter lagmannsrettens syn ikke av de groveste, sammenliknet med hva man kan se i mange familievoldssaker. Den er likevel klart over grensen for hva som er akseptabel korrigerende av barn i oppdragelsesøyemed."

- (12) Domfeltes handlinger har medført at de to eldste døtrene har følt seg utrygge i sitt eget hjem. Den ene beskriver blant annet at hun utviklet en strategi for hele tiden å vite hvor faren befant seg i huset. De gikk "på tå hev" i frykt, og i forsøk på å forebygge voldshandlingene fra farens side.

- (13) Lagmannsretten fant det ikke bevist at domfelte har øvet fysisk vold mot de tre yngste søsknene. Omfanget, hyppigheten og arten av krenkelser som de eldste døtrene ble utsatt for, tilsa etter lagmannsrettens syn at det var uunngåelig at ikke søsknene har vært vitne til deler av volden. Det å være vitne til at andre blir utsatt for vold kan medføre skadevirkninger for barn uavhengig av om de selv blir utsatt for vold. Lagmannsretten mente derfor – i likhet med tingretten – at også de tre yngste barna var fornærmet etter straffeloven fordi de var utsatt for krenkelser i tilknytning til fysisk og psykisk voldsbruk mot de eldre søsknene. Lagmannsretten viste her til NOU 2003: 31, "Retten til et liv uten vold", punkt 5.2.3, hvor det heter:

"Forskningen trekker frem en rekke skadevirkninger hos barn som vokser opp i familier med vold. Disse rammer barna både der de utsettes for volden direkte gjennom fysisk mishandling eller indirekte ved at barna ser, hører eller fornemmer volden. Det kan være svært vanskelig å skille gruppen barn som opplever vold i familien fra barn som selv utsettes for vold. En finner at atferdsvansker, emosjonelle vansker og kognitive problemer har vesentlig høyere forekomst hos alle disse barna, sammenliknet med barn som ikke har vokst opp i familier med vold."

- (14) Straffeloven § 219 har vært gjenstand for lovendring i perioden domfellelsen gjelder. Frem til 1. januar 2006 var strafferammen for forholdet A er domfelt for fengsel i inntil 2 år. Strafferammen for grov familievold ble økt til 6 år i 2006. Alt før lovendringen var det imidlertid klart at ny kunnskap om de langsiktige skadevirkningene av familievold måtte få betydning for straffenivået i denne typen saker, jf. Rt. 2004 side 844 avsnitt 17 og 18. Under arbeidet med ny straffelov ønsket lovgiver at straffen for vold i nære relasjoner

skulle skjerpes ytterligere, jf. Innst. O. nr 73 (2008–2009) punkt 1.2. Det ble forutsatt i forarbeidene at lovgivers signaler skulle følges allerede under gjeldende straffelov. I Rt. 2009 side 1412 kom Høyesterett i storkammer til at det nye straffenivået ikke kunne innføres før ny straffelov trådte i kraft, men at det skulle foretas en gradvis opptrapping. Konsekvensen av dette er oppsummert i Rt. 2015 side 434 avsnitt 15 og 16:

"I storkammerdommen i Rt. 2009 side 1412 uttalte Høyesterett at det som utgangspunkt er straffenivået 'slik det fremstår på domstidspunktet som ... er det aktuelle', jf. avsnitt 27. Har domstolene over tid gradvis skjerpet straffene, 'må domfelte finne seg i å bli bedømt etter denne strengere målestokk'.

Fra dette utgangspunktet gjøres det én viktig modifikasjon. Klare straffskjerpelser som følge av lovvedtak eller forarbeidsuttalelser skal ikke gis virkning til skade for den tiltalte, når den straffbare handlingen skjedde før vedtakelsen av loven, jf. avsnitt 33 og 34. Dette er i tråd med praksis før storkammerdommen, jf. Rt. 2003 side 841 avsnitt 11, og det er i hovedsak fulgt opp i etterfølgende praksis, jf. Rt. 2011 side 238 avsnitt 20, Rt. 2012 side 1592 avsnitt 18 og Rt. 2013 side 727 avsnitt 21. Er det straffbare forholdet skjedd etter vedtakelsen, men før ikrafttreddelsen av loven, skal straffen utmåles på grunnlag av en forsterket gradvis opptrapping av straffenivået, jf. avsnitt 35-40 i storkammerdommen."

- (15) Som følge av storkammersaken ble enkelte av de nye strafferammene innført i straffeloven av 1902 sommeren 2010. Strafferammen for grov familievold ble stående uendret på fengsel i inntil 6 år, mens strafferammen for familievolden som ikke skulle anses som grov, ble økt til fengsel i inntil 4 år. I forarbeidene gis det uttrykk for at det forutsettes en økning i straffen også etter § 219 andre ledd, jf. Prop. 97 L (2009–2010) punkt 6.2.2.2. Straffeskjerpelsen i første ledd må ses som et generelt uttrykk for en skjerping av straffen for familievold.
- (16) For straffutmålingen i den foreliggende sak betyr dette at for den delen av det straffbare forholdet som ble begått i perioden 1999 til 2009, skal det legges til grunn en gradvis opptrapping av straffenivået. Etter vedtakelsen av ny straffelov i 2009 og frem til sommeren 2010 skal det legges til grunn en sterkere opptrapping. For den delen av forholdet som i tid faller etter sommeren 2010 kommer det nye straffenivået til anvendelse.
- (17) I forarbeidene til § 219 er det både i Ot. prp. nr. 113 (2004–2005) side 41, Ot. prp. nr. 22 (2008–2009) punkt 6.11 og i Prop. 97 L (2009–2010) punkt 6.2.2.2, gitt uttrykk for at straffutmålingen blant annet må bero på hvor grov mishandlingen er, mishandlingens varighet og den psykologiske bindingen mellom gjerningspersonen og offeret.
- (18) Det straffbare forholdet i nærværende sak har pågått over en meget lang periode, fra 1999 til 2011, det vil si 12 år. Som jeg tidligere har redegjort for, ligger imidlertid den vesentligste delen av denne perioden før 2009. Alle fem barna, men særlig de to eldste, har levd i et regime med jevnlig voldshandlinger som ligger i kjerneområdet for det som straffes etter straffeloven § 219. Barn er prisgitt situasjonen i hjemmet og er avhengig av faren som omsorgsperson. Denne psykiske bindingen mellom domfelte og hans barn er klart straffeskjerpene. At alle fem barna er fornærmet, må også ha betydning for straffutmålingen. Skadepotensialet for de eldste barna, men også de tre yngste, er stort. Den fysiske volden er imidlertid ikke av det alvorligste slag, selv om noen av handlingene som er beskrevet i lagmannsrettens dom, er utført med en viss styrke. Psykisk er voldsutøvelsen skremmende og dypt krenkende.

- (19) Etter mitt syn er det lite praksis av nyere dato som gir vesentlig veiledning for straffutmålingen i saken. Rt. 2013 side 641, som er en begrunnet ankenektelse fra ankeutvalget, gjelder en sak med et saksforhold som har likhetstrekk med den foreliggende saken, men som samlet sett fremstår som noe mindre alvorlig. I tillegg hadde domfelte erkjent forholdene og saken hadde tatt lang tid. Utvalget fant det klart at lagmannsrettens utmålte straff av fengsel i ett år og tre måneder hvorav ni måneder var gjort betinget, ikke innebar noe åpenbart misforhold mellom straffen og den straffbare handlingen.
- (20) Etter mitt syn fremstår en straff av ubetinget fengsel i et år og tre måneder som et passende utgangspunkt i den foreliggende saken.
- (21) Domfelte har anført at det må tas hensyn til at han har samvær med de tre yngste barna. Det er vist til barnekonvensjonen artikkel 3. Hensynet til barn skal være et grunnleggende hensyn i alle avgjørelser som tas blant annet av domstolene. Dette betyr imidlertid ikke at hensynet til barnet alltid skal få utslagsgivende vekt. Som fremhevet i dommen i sak HR-2015-1223-A avsnitt 10, må det bero på en konkret vurdering av hvor inngripende det vil være for barnet at en omsorgsperson må sone en fengselsstraff, og de preventive hensynene som taler mot en straff i frihet.
- (22) I denne saken er det ikke entydig hva som best ivaretar hensynet til barn. Allmennpreventive betraktninger taler for at vold mot barn straffes strengt. Samtidig må det legges til grunn at domfeltes sønner ønsker å ha samvær med sin far, og at det for dem – isolert sett – vil være det beste å ha løpende samvær med faren.
- (23) Høyesterett har i en del saker redusert straffen eller idømt samfunnsstraff der domfelte har eneomsorgen for barn, og barnet er særlig sårbart og utsatt hvis omsorgspersonen må sone. I dette tilfellet vil barnas mor ha omsorgen for barna mens faren soner. Det følger for øvrig av straffegjennomføringsloven § 3 – og bestemmelsene i barnekonvensjonen – at barns rett til samvær med foreldre skal vektlegges særlig under gjennomføringen av straffen. Aktor har lagt fram materiale fra Kriminalomsorgen som viser konkret hvordan det tilrettelegges for samvær mellom innsatte og deres barn. Jeg kan ikke se at det – slik saken ligger an – er rom for å redusere straffen ut fra hensynet til samvær med barna.
- (24) Forsvarer har vist til at saken har tatt noe lang tid. Det har nå gått drøyt tre år og en måned fra saken ble anmeldt og til det foreligger dom i Høyesterett. Det gikk under ett år fra anmeldelse til den opprinnelige tiltalen ble tatt ut. Domfelte har ikke erkjent forholdet, og saken har vært ganske omfattende. Det er ikke påvist liggetid i saken utover det som må aksepteres som følge av ferieavvikling, og at det nødvendigvis må ta noe tid å få berammet saker. Jeg kan etter dette ikke se at det er grunn til å redusere straffen som følge av tidsforløpet.
- (25) Jeg stemmer for denne

DOM :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder.

- (26) Dommer **Arntzen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Bull:** Likeså.
- (28) Dommar **Utgård:** Det same.
- (29) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder.

Riktig utskrift bekreftes: